

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEGO PRZETWÓRSTWA RYBNEGO NA TLE UNII EUROPEJSKIEJ

Joanna Krupska

Streszczenie

Cel. Sektor przetwórstwa rybnego odgrywa kluczową rolę w gospodarce wielu krajów Unii Europejskiej, w tym Polski, która jest jednym z największych eksporterów przetworów rybnych w UE. W obliczu dynamicznych zmian rynkowych, postępu technologicznego oraz rosnącej konkurencji międzynarodowej analiza konkurencyjności tego sektora nabiera szczególnego znaczenia. Współczesne wyzwania, takie jak zmieniające się regulacje unijne, wpływ globalnych trendów konsumpcyjnych czy rozwój innowacyjnych technologii przetwórstwa, sprawiają, że konieczna jest systematyczna ocena pozycji polskiej branży przetwórstwa rybnego na tle innych państw członkowskich UE.

Celem badań jest analiza konkurencyjności polskiego sektora przetwórstwa rybnego na tle krajów Unii Europejskiej, identyfikacja kluczowych czynników ją determinujących oraz ocena perspektyw rozwoju branży. Badanie obejmuje zarówno aspekty ekonomiczne, technologiczne jak i rynkowe.

Metoda. W niniejszym artykule zastosowano podejście ilościowe, oparte na analizie danych statystycznych oraz literatury przedmiotu. Podstawą przeprowadzonych badań były ogólnodostępne bazy danych, takie jak: EUROSTAT, EUMOFA, STECF. Dodatkowo przeprowadzono analizę literatury przedmiotu, obejmującą zarówno prace naukowe, jak i raporty branżowe, w celu identyfikacji kluczowych czynników wpływających na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego.

Metody badawcze obejmowały: analizę porównawczą, analizę trendów, analizę wskaźnikową.

Wyniki. Zastosowane podejście pozwoliło na kompleksową ocenę konkurencyjności polskiego sektora przetwórstwa rybnego, uwzględniając zarówno aspekty ekonomiczne, technologiczne, jak i rynkowe. Wykorzystanie danych z różnych źródeł umożliwiło uzyskanie obiektywnego obrazu sytuacji, a także sformułowanie wniosków dotyczących dalszego rozwoju branży.

Słowa kluczowe: przetwórstwo rybne, konkurencyjność, determinanty konkurencyjności

Klasyfikacja JEL: D24, L11, L66

Wstęp

Badania nad konkurencyjnością zazwyczaj koncentrują się na poziomie przedsiębiorstw lub całych gospodarek narodowych, podczas gdy analiza tej kwestii w kontekście konkretnej branży jest podejmowana rzadziej. Niniejsze opracowanie skupia się na konkurencyjności sektora przetwórstwa rybnego na tle Unii Europejskiej. Takie badania pozwalają na identyfikację i ocenę kluczowych czynników wpływających na relacje konkurencyjne w tej branży. Głównym celem artykułu jest określenie pozycji konkurencyjnej polskiego sektora przetwórstwa rybnego na rynku europejskim.

Artykuł dostarcza dane i argumenty mogące wspomóc decyzje menedżerów, inwestorów i decydentów. Stanowi tym samym praktyczne narzędzie analityczne, wskazujące kierunki rozwoju i możliwe działania strategiczne dla różnych uczestników sektora – od producentów po analityków rynku.

1. Konkurencyjność

Konkurencyjność to pojęcie umożliwiające ocenę działań podmiotów gospodarczych uczestniczących w rywalizacji rynkowej na podstawie osiąganych przez nie wyników. Kluczową rolę w tym procesie odgrywa rynek, który pełni funkcję mechanizmu selekcji, określając poziom konkurencyjności poszczególnych podmiotów (Misala, 2007).

Konkurencja stanowi kluczowy mechanizm ekonomiczny w gospodarce rynkowej. Z perspektywy ekonomicznej jej celem jest maksymalizacja przychodu ze sprzedaży lub korzyści z zakupu produktów i usług przez podmioty gospodarcze. Konkurencja oznacza rywalizację o dostęp do źródeł zaopatrzenia w środki produkcji, kapitał ludzki oraz przede wszystkim, rynki zbytu. Działania przedsiębiorstw są ukierunkowane na pozyskanie nowych rynków oraz zwiększenie swojego udziału w istniejących (Brodowska, 2009).

Konkurencyjność przedsiębiorstwa to jego zdolność do skutecznego funkcjonowania w danej branży w warunkach gospodarki wolnorynkowej. Im wyższy poziom konkurencyjności, tym silniejsza i bardziej stabilna pozycja jednostki gospodarczej, a jej działalność jest mniej podatna na wpływy zewnętrzne oraz wahania koniunktury. Ma to szczególne znaczenie w warunkach otwartej gospodarki, gdzie przedsiębiorstwa są bardziej narażone na przenoszenie skutków kryzysów ekonomicznych (Kędzierska, 2005).

Przewaga konkurencyjna to „konfiguracja składników potencjału konkurencyjności umożliwiających generowanie bardziej skutecznych w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami, instrumentów konkurowania” (Stankiewicz, 2000).

Konkurencyjność podmiotów funkcjonujących na rynku w warunkach konkurencji może być klasyfikowana według różnych kryteriów, a jednym z nich jest zasięg działania. W tym kontekście wyróżnia się konkurencyjność krajową oraz międzynarodową. W literaturze przedmiotu częściej odnosi się ją do rynku zagranicznego lub globalnego, choć istnieje również pogląd, że sukces na tych rynkach jest wynikiem wcześniejszej przewagi konkurencyjnej na rynku krajowym. Takie podejście odzwierciedla szeroko cytowana definicja OECD, zgodnie z którą konkurencyjność oznacza zarówno zdolność podmiotów gospodarczych, branż, regionów, narodów czy ugrupowań ponadnarodowych do konkurowania na arenie międzynarodowej, jak i zapewniania trwałej, relatywnie wysokiej stopy zwrotu z zastosowanych czynników produkcji oraz utrzymywania wysokiego poziomu zatrudnienia (OECD).

Na sposób postrzegania konkurencyjności istotny wpływ miały badania Portera (1990), które wynikały z analizy ograniczeń wzrostu gospodarczego Stanów Zjednoczonych spowodowanych ekspansją eksportową Japonii. Porter argumentował, że głównymi podmiotami konkurencji na rynku międzynarodowym są przede wszystkim przedsiębiorstwa. W konsekwencji skupił się na poszukiwaniu źródeł konkurencyjności nie w całej gospodarce narodowej, lecz w jej

poszczególnych sektorach. Takie podejście, osadzone w kontekście handlu międzynarodowego, wpłynęło na metody badania i pomiaru konkurencyjności (Porter, 2021).

1.1. Konkurencyjność sektora

Konkurencyjność sektora oznacza jego zdolność do skutecznego konkurowania na rynku międzynarodowym, co przejawia się zarówno w wysokim poziomie eksportu, jak i w dynamicznym rozwoju rynku wewnętrznego. W kontekście niniejszych badań przyjęto definicję konkurencyjności polskiego sektora rolno-spożywczego jako zdolność krajowych producentów żywności, w tym przetworów rybnych, do skutecznego lokowania swoich produktów na rynkach zagranicznych oraz do dalszego rozwoju eksportu (Szczepaniak, Ambroziak, Kosior, 2018).

Konkurencyjność często odnosi się do rynku międzynarodowego, czyli gospodarki otwartej. Oznacza to funkcjonowanie danego kraju, przedsiębiorstwa, towarów czy marek na rynku globalnym. Istnieje również przekonanie, że sukces na arenie międzynarodowej jest wynikiem wcześniejszego zwycięstwa w rywalizacji na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym (Porter, 2021).

Podmioty konkurencyjności można podzielić zatem na różne poziomy: państwo (skala makro), sektor, branżę, gałąź (skala mezo), grupę krajów, makroregion (skala mega), przedsiębiorstwo (skala mikro) oraz towar i usługę (skala mikro-mikro) (Szczepaniak, Ambroziak, Kosior, 2018). Konkurencyjność polskiej branży przetwórstwa rybnego kształtowana jest przez różnorodne czynniki oraz zjawiska społeczno-gospodarcze, które wynikają zarówno z procesów zachodzących w kraju, jak i w środowisku międzynarodowym. Makroekonomiczne uwarunkowania konkurencyjności można podzielić na dwie główne kategorie: czynniki zewnętrzne (międzynarodowe) oraz czynniki wewnętrzne (krajowe). Warto jednak podkreślić, że w warunkach postępującej globalizacji i rosnącej integracji gospodarek narodowych granica między tymi dwoma grupami czynników często się zaciera. (Szczepaniak, Ambroziak, Kosior, 2018)

2. Determinanty konkurencyjności branży

Przemiany polityczne ostatnich lat, zwłaszcza przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, znacząco zmieniły realia funkcjonowania gospodarki narodowej. Dzięki swobodnemu dostępowi do Wspólnego Rynku Europejskiego Polska zyskała nowe możliwości rozwoju, ale jednocześnie stanęła w obliczu niemal nieograniczonej konkurencji. Wzrost eksportu zależy bowiem nie tylko od przestrzegania standardów sanitarnych, weterynaryjnych i innych regulacji, ale przede wszystkim od atrakcyjności i konkurencyjności oferty produktowej oraz jej akceptacji przez zagranicznych konsumentów.

Otoczenie branżowe odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu strategii przedsiębiorstw, a analizy branżowe stanowią istotne narzędzie w procesie ich planowania. Badanie międzynarodowej konkurencyjności danej branży sprowadza się do oceny zdolności przedsiębiorstw do skutecznego konkurowania na rynkach zagranicznych. Warto w tym kontekście przywołać myśl I. Szczepaniak, według której konkurencyjność polskich producentów żywności można określić jako zdolność do zdobywania pozycji na rynkach zagranicznych oraz rozwijania efektywnego eksportu. W związku z tym wyniki handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi stały się jednym z kluczowych aspektów kształtowania konkurencyjności polskich producentów żywności, w tym producentów przetworów rybnych.

Potencjał konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego obejmuje kluczowe elementy strukturalne, takie jak (Budzyńska, 2016):

1. Kapitał ludzki – jakość kadr marketingowych (logistyka, dystrybucja, sprzedaż), technicznych i finansowych oraz menedżerskich (skłonność do ryzyka, przedsiębiorczość, zaangażowanie w jakość). Istotną rolę odgrywają także kwalifikacje, wydajność, kreatywność i efektywność pracowników.
2. Zasoby fizyczne – obejmujące maszyny, urządzenia, środki transportu oraz infrastrukturę informatyczną, uwzględniające ich jakość, substytucyjność, komplementarność i strukturę.
3. Zasoby finansowe – poziom zysku, wartość aktywów netto, rentowność kapitału własnego, płynność finansowa oraz dostępność środków pieniężnych i należności.
4. Zasoby niewidoczne – obejmujące informacje, technologie, innowacje, renomę firmy, unikalne umiejętności, nieformalne powiązania z ośrodkami decyzyjnymi, patenty, licencje, klimat pracy, kulturę organizacyjną, marki produktów, doświadczenie oraz kontakty.
5. Zasoby organizacyjne – system podejmowania decyzji, organizacja sieci dystrybucji i logistyki, wielkość przedsiębiorstwa, struktura organizacyjna, zarządzanie jakością, relacje z dostawcami i odbiorcami oraz system monitoringu.

Przy ocenie konkurencyjności podmiotów gospodarczych uwzględnia się wskaźniki efektywności mikroekonomicznej. Obejmują one wyniki ekonomiczno-finansowe, takie jak wynik finansowy netto i udział produkcji przeznaczanej na eksport, a także czynniki budujące potencjał konkurencyjności, w tym innowacje, działalność badawczo-rozwojową (B+R) oraz inwestycje. Istotną rolę odgrywają również strategie kształtowania mikrootoczenia. Wskaźniki te określają pozycję przedsiębiorstwa na rynku, jej udział i siłę finansową oraz zdolność do osiągnięcia trwałej przewagi konkurencyjnej (Brodowska-Szewczuk, 2009).

Kluczowym czynnikiem determinującym konkurencyjność branży są jej przedsiębiorstwa. To one, poprzez przyjęte strategie konkurencji, dążą do uzyskania przewagi rynkowej. Strategia konkurencji jest powszechnie rozumiana jako sposób działania przedsiębiorstw, zwłaszcza w odniesieniu do konkurentów. Określa ona podejmowane lub planowane działania, które mają na celu realizację założeń strategicznych i wypełnienie misji podmiotu gospodarczego (Budyńska, 2016).

3. Przetwórstwo – zakres działania/charakterystyka

Przetwórstwo ryb i owoców morza w Polsce stanowi stosunkowo niewielki segment przemysłu spożywczego, mimo to branża ta dynamicznie się rozwija i należy do najszybciej rosnących segmentów przemysłu spożywczego (Hryszko, 2023). Ze względu na niskie krajowe spożycie, roczne spożycie ryb na mieszkańca wynosi około 13 kg, co jest wartością niższą niż średnia unijna, wynosząca około 23 kg na osobę, znacząca część produkcji jest przeznaczona na eksport. Polskie przetwórstwo rybne dostarcza wysokiej jakości produkty, które trafiają na liczne rynki w Europie. Przetwórstwo rybne, zaraz po połowach, stanowi kluczowy filar gospodarki rybnej, odgrywając istotną rolę w zwiększaniu wartości oraz komercjalizacji naturalnych zasobów morza. Ponadto pomaga wyrównywać dysproporcje między podażą a popytem na świeże produkty (Niegolewski, 1979).

Według polskiej klasyfikacji działalności przetwórstwo rybne zalicza się do grupy PKD 10.20.Z - Przetwarzanie i konserwowanie ryb, skorupiaków i mięczaków i obejmuje następujące formy działalności gospodarczej (stat.gov.pl):

- przetwarzanie i konserwowanie ryb, skorupiaków i mięczaków (na przykład poprzez mrożenie, głębokie mrożenie, suszenie, gotowanie, wędzenie, solenie, przechowywanie w solance, puszkowanie),
- produkcję wyrobów z ryb, skorupiaków i mięczaków: filetów rybnych, ikry, kawioru, namiastek kawioru i tym podobnych,
- produkcję mączki rybnej, przeznaczonej do spożycia przez ludzi lub do karmienia zwierząt,
- produkcję mączki oraz rozpuszczalnych części ryb i innych zwierząt wodnych, nienadających się do spożycia przez ludzi,
- działalność statków-przetwórni nieprowadzących połowów ryb, na których dokonuje się wyłącznie przetwarzania i konserwowania ryb,
- obróbkę wodorostów,
- usuwanie głów ryb, patroszenie i krojenie ryb na kawałki, a następnie ich zamrażanie.

Przetwórstwo rybne określane jest także mianem produkcji materialnej wytwarzającej z surowca rybnego różnego rodzaju przetwory rybne (Wojewnik, 1972).

4. Przetwórstwo rybne– konkurencyjność na tle UE

4.1. Udział w rynku, eksport

Jednym z czynników wpływających na konkurencyjność branży jest zdolność do zdobywania pozycji na rynkach zagranicznych oraz rozwijania efektywnego eksportu. Polska odgrywa kluczową rolę w przetwórstwie ryb i owoców morza w Unii Europejskiej. Według danych EURO-STAT wartość produkcji tego sektora w UE-27 wyniosła w 2020 roku 25,8 mld EUR, co oznacza wzrost o 44% w porównaniu z 2010 rokiem. W Polsce dynamika wzrostu była jeszcze wyraźniejsza – wartość produkcji zwiększyła się 2,3-krotnie, osiągając 3,2 mld EUR. W efekcie udział Polski w unijnej produkcji wzrósł z 7,6% do 12,4%.

Produkcja w przetwórstwie rybnym w 2022r. wyniosła 604 tys. ton natomiast jej wartość wzrosła o 16% r/r tj. do 3,58 mld EUR (Hryszko, Rynek, 2023), a w 2023 roku odnotowano kolejny wzrost produkcji do 661 tys. ton tj. 4,16 mld EUR, co stanowi 14,1 % udział Polski w produkcji sektora w UE (Hryszko, 2025)

Polska jest największym unijnym producentem ryb solonych, wędzonych i suszonych (29,3% produkcji ogółem w UE), świeżych i chłodzonych filetów (22,2%) oraz znaczącym – przetworów i konserw (16,9%). Pod względem nominalnej wartości produkcji Polska ustępuje jedynie Hiszpanii i Francji, natomiast po uwzględnieniu parytetu siły nabywczej zajmuje drugą pozycję w UE, tuż za Hiszpanią (Hryszko, 2025).

Polska jest zdecydowanym liderem w kwestii rozwoju sprzedaży na rynku UE. Na przestrzeni lat 2013-2021 odnotowała najwyższy, zaraz za Hiszpanią wzrost wartości przychodów ze sprzedaży tj. 61%, przy średniej unijnej 31% (STECF, 2023). Wg danych za 2021 r. Polska wygenerowała wartość przychodów na poziomie 3,4 mld EUR plasując ją na 3 miejscu w Europie tj. 12 % udziału w strukturę ogółu przychodów wygenerowanych przez sektor unijnego przetwórstwa rybnego.

Przetwórstwo ryb i owoców morza w Polsce ze względu na niskie spożycie wewnętrzne nastawione jest w dużej części na produkcję z przeznaczeniem na eksport. Udział eksportu w sprzedaży stanowi aż 65%. (Hryszko, Determinanty)

4.2. Ekonomia skali

Wg danych STECF w 2021 r. w UE było 3219 przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego z głównym PKD 10.20.Z. W UE zdecydowana większość przedsiębiorstw (98%) w sektorze

przetwórstwa rybnego to MŚP (zatrudniające mniej niż 250 pracowników), 86% to małe podmioty (poniżej 50 pracowników), a ponad połowa to mikroprzedsiębiorstwa. Najwyższy udział dużych gałęzi przemysłu (powyżej 250 pracowników) zlokalizowany jest w Europie Wschodniej (m.in. Polska, Litwa i Rumunia).

Sektor przetwórstwa ryb i owoców morza w Polsce należy do działów przemysłu spożywczego o znacznym stopniu koncentracji. W Polsce zakładów zatrudniających ponad 250 osób, jest aż 7,5%, przy czym odpowiadają one za około 75% wartości produkcji sprzedanej ogółem (STECF). Pozwala to na uzyskanie efektów skali i obniżenie kosztów jednostkowych, co jest ważnym czynnikiem w ocenie konkurencyjności sektora.

Tabela 1. Liczba zakładów przetwórstwa rybnego wg wielkości

<i>Liczba zakładów przetwórstwa rybnego wg wielkości</i>	2021 r.			
	UE		Polska	
ogółem	3 219	udział	159	udział
mikro	1 896	58,9%	33	20,8%
małe	913	28,4%	62	39,0%
średnie	371	11,5%	52	32,7%
duże	66	2,1%	12	7,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych STECF

4.3. Inwestycje/innowacyjność/rozwój

Do czynników budujących potencjał konkurencyjności należą m.in. innowacje, działalność badawczo-rozwojowa (B+R) oraz inwestycje.

Po 20 latach od przystąpienia Polski do UE, polskie przetwórstwo rybne, wspierane środkami pomocowymi Unii, należy do jednych z najnowocześniejszych w całej Europie (Kodeks 2020). Dodatkowo generowane nadwyżki finansowe umożliwiają branży przetwórstwa ryb aktywną politykę inwestycyjną. Jej poziom zależy głównie od czynników technicznych związanych z produkcją oraz konieczności odtwarzania majątku, a także z możliwości dofinansowania inwestycji z dedykowanych sektorowi Programów Operacyjnych. Roczna wartość inwestycji wynosiła zazwyczaj od 265 do 380 mln zł, przy czym w początkowych latach wdrażania poszczególnych Programów była niższa (około 170-180 mln zł). W strukturze rzeczowej inwestycji dominowały dwie grupy nakładów: na maszyny i urządzenia, których udział wynosił od 41% do 57% całkowitej wartości inwestycji, oraz na budynki i lokale (32-50%). Pozostała część środków była zazwyczaj przeznaczana na środki transportu. W latach 2010-2021 roczna wartość inwestycji zazwyczaj przekraczała wysokość odpisów amortyzacyjnych, z wyjątkiem lat 2015-2016 (Hryszko, 2023).

Dzięki inwestycjom w przetwórstwie rybnym wprowadzono liczne nowoczesne rozwiązania techniczne, takie jak np. maszyny do wstępnej obróbki surowca, wysokowydajne urządzenia do filetowania, wyciągarki do ości śródmięśniowych, nastrzykiwarki oraz różnorodne krajalnice o dużej wydajności, które stały się powszechnie stosowane w polskich przetwórnictwach łososia – jednych z największych w Europie (Bykowski, 2013).

Istotne wsparcie ze strony funduszy europejskich przyczyniło się również do rozwoju łańcucha chłodniczego oraz form transportu. Towarzyszył temu typowy dla całego sektora żywnościowego rozwój systemów pakowania, mających znaczący wpływ na jakość i trwałość produktów.

Obecnie w Polsce stosuje się niemal wszystkie najbardziej zaawansowane systemy i materiały opakowaniowe (Kodeks, 2020).

Zrealizowane inwestycje obejmowały budowę chłodni składowych, w tym tzw. wysokiego składowania, często wykorzystujących systemy regałów przejezdnych, które pozwalają na wykorzystanie około 85-90% kubatury magazynu. Unowocześniono także linie zamrażalnicze – obecnie w przemyśle dominują urządzenia nowej generacji, takie jak spiralne tunele zamrażalnicze z samonośnymi taśmami, w których zastosowano szybki i efektywny przepływ zimnego powietrza, dopasowany do specyfiki zamrażanego materiału.

Wprowadzono również dynamiczne, automatyczne systemy kontroli wagowych oraz maszyny do automatycznego konfekcjonowania i ważenia produktów. Wykorzystuje się także urządzenia do rozmrażania sterowane elektronicznymi systemami kontroli. Nowoczesne komory wędzarnicze zapewniają zamknięty obieg wytwarzanego dymu wewnątrz komory.

Zmiany dotknęły również przemysł konserw rybnych w Polsce, gdzie tradycyjne konstrukcje zostały zastąpione bardziej efektywnymi i przyjaznymi dla środowiska autoklawami wodno-zraszeniowymi kaskadowymi, wyposażonymi w zbiorniki retencyjne na poprocesową gorącą wodę, co znacząco poprawiło ekonomikę procesu produkcyjnego. Wprowadzono także inne innowacyjne rodzaje opakowań, które przyczyniły się do dalszej poprawy jakości i efektywności produkcji (Bykowski, 2013).

Polska na przestrzeni lat 2013-2021 odnotowała 40% wzrost wartości majątku, co jednoznacznie świadczy o rozwoju tego sektora. Był to też procentowo i wartościowo jeden z najwyższych wzrostów wartości aktywów w UE (STECF, 2023)

Tabela 2. Wartość aktywów na przestrzeni lat 2013-2021 w przetwórstwie rybnych w wybranych krajach UE

Wartość aktywów (mln EURO)	2013	2021	Dynamika 21/13
Włochy	1976,5	2265,4	1,15
Polska	1307,3	1827,9	1,4
Dania	1209,1	1477,7	1,22
Niemcy	952,7	1060	1,11
Grecja	435,5	420,2	0,96
Szwecja	394,9	275,1	0,7
Litwa	193,6	281,4	1,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych STECF

4.4. Koszty wynagrodzeń

Do źródeł kreowania przewagi konkurencyjnej zaliczyć można także konkurencyjność kosztową. Do jednych z głównych kosztów działalności przetwórstwa rybnego należą koszty wynagrodzeń. Wg danych Stecf przeciętne wynagrodzenie w UE w branży przetwórstwa rybnego (mierzone kosztami personelu na jednostkę etatu) wynosiło około 31 tys. euro w 2021 r. Najwyższe wynagrodzenia notuje duński przemysł przetwórstwa rybnego (69 tys. euro), a następnie przemysł holenderski, szwedzki i francuski (ok. 53-60 tys. euro). Większość krajów

wschodnich (Łotwa, Litwa, Polska, Czechy, Estonia) wraz z Grecją i Polską notuje średnie wynagrodzenie na poziomie 10–20 tys. euro, podczas gdy Bułgaria i Węgry utrzymują się na najniższym poziomie (poniżej 6 tys. euro) (Stecf, 2023).

Średnie wynagrodzenie w przeliczeniu na jeden etat dla branży przetwórstwa rybnego w Polsce w 2021 r. wyniosło 17,2 tys. euro, co jednoznacznie świadczy o konkurencyjnych kosztach pracy względem średniej unijnej.

4.5. Efektywność

Przy ocenie konkurencyjności podmiotów gospodarczych uwzględnia się wskaźniki efektywności, które obejmują wyniki ekonomiczno-finansowe. Pomimo wzrostu głównych kosztów produkcji, produkcja unijnych przedsiębiorstw zajmujących się przetwórstwem ryb pozwoliła im wygenerować w 2021 r. dodatnią wartość brutto w wysokości 5,8 miliarda EUR. W rezultacie sektor przetwórstwa był w stanie wygenerować operacyjne przepływy pieniężne (OCF) w wysokości 2,7 miliarda EUR w 2021 r., co oznacza wzrost o 15% w porównaniu z rokiem 2020. Największy udział w WDB i OCF wygenerowały kraje z większym sektorem, np. Hiszpania, Polska i Francja. Polska odnotowała 12% udział w wygenerowanej wartości dodanej brutto przez unijny sektor przetwórstwa rybnego i 13% udział w operacyjnych przepływach pieniężnych (Stecf).

Tabela 3. Wartość dodana i operacyjne przepływy pieniężne w przetwórstwie rybnym w wybranych krajach UE

<i>Miary efektywności</i>	Wartość dodana w mln EURO		Operacyjne przepływy pieniężne w mln EURO	
UE - ogółem	5 864,30	Udział (%)	2 728,40	Udział (%)
Polska	691,50	0,12	365,40	0,13
Hiszpania	1 801,1	0,31	1028	0,38
Włochy	421,9	0,07	167,4	0,06
Francja	836	0,14	247,5	0,09
Niemcy	375,1	0,06	162,9	0,06
Szwecja	81,6	0,01	13,2	0,00
Holandia	187,3	0,03	56,9	0,02
Portugalia	241,9	0,04	97,7	0,04
Dania	338,7	0,06	156,2	0,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych STECF

Jednocześnie wskaźnik Ebit w 2021 r. osiągnął wartość 12% dla średniej unijnej, a dla Polski 8,6%. Polskie przedsiębiorstwa przetwórstwa rybnego osiągnęły w 2021 roku wskaźnik ROI zwrotu z inwestycji na poziomie 16,3% przy średniej unijnej 18%.

Tabela 4. Wartość ROI w 2021 r. w przetwórstwie rybnym w wybranych krajach UE

ROI - zwrot z inwestycji	
UE - ogółem	18%
Polska	16,3%

Belgia	20,5%
Dania	8,3%
Niemcy	49,3%
Grecja	14,8%
Włochy	4,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych STECF

4.6. Wydajność pracy

Kolejnym czynnikiem świadczącym o pozycji konkurencyjnej jest wydajność pracy, która w unijnym sektorze przetwórstwa rybnego, mierzona jako wartość dodana brutto wytworzona przez jednostkę pracy (FTE), wynosiła średnio 56,8 tys. euro w 2021 r. W UE pojawiają się duże różnice, przy czym tylko w jednym kraju poziom przekracza 100 tys. euro: duński przemysł znajduje się na 1. miejscu zarówno pod względem średniego wynagrodzenia, jak i wartości dodanej brutto na etat (128 tys. euro). Większość krajów UE środkowej odnotowuje produktywność pracy w granicach 50–100 tys. EUR, podczas gdy kraje UE wschodniej odnotowują niższy poziom z Estonią i Łotwą poniżej poziomu 20 tys. EUR. W Polsce wydajność pracy w 2021 r. wyniosła 36 tys. EUR (STECF, 2023)

Zakończenie

Konkurencyjność polskiej branży przetwórstwa rybnego na tle Unii Europejskiej wynika z wielu czynników sprzyjających jej dynamicznemu rozwojowi. Polska odgrywa istotną rolę na rynku przetwórstwa UE, będąc jednym z kluczowych eksporterów przetworów rybnych (aż 75% eksportowanego wolumenu przetworów rybnych trafiła na rynek UE) (<https://euro-fish.dk/>). Dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa, wysoka jakość oraz duży udział produktów wysoko przetworzonych sprzyjają ekspansji na rynki zagraniczne.

Istotnym czynnikiem wspierającym konkurencyjność branży są fundusze unijne, zwłaszcza środki Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR), które umożliwiają inwestycje w nowoczesne technologie, innowacyjne rozwiązania w zakresie filetowania, mrożenia, pakowania i logistyki. Dodatkowo konsolidacja rynku pozwala na efektywne wykorzystanie skali produkcji, co przekłada się na wzrost efektywności i obniżenie kosztów jednostkowych.

Mimo rosnących wyzwań, takich jak zmieniające się regulacje czy konkurencja z innych krajów, Polska nadal utrzymuje konkurencyjne koszty pracy (koszty pracy w Polsce w 2022 roku były o 46% niższe niż średnio dla przetwórstwa w UE), co stanowi istotny atut na tle innych państw UE. Dodatkowo wzrastające wydatki gospodarstw domowych na produkty rybołówstwa i akwakultury sprzyjają dalszemu rozwojowi sektora, który coraz częściej wykorzystuje innowacyjne technologie oraz zrównoważone metody produkcji i formy transportu.

Podsumowując, polska branża przetwórstwa rybnego jest silnym i konkurencyjnym sektorem w skali Unii Europejskiej. Wykorzystując swoje atuty, takie jak wysoka jakość produktów, dobrze rozwinięta infrastruktura oraz wsparcie unijne program (Fundusze europejskie dla Rybackstwa 2021-2027 zakłada budżet dla polskiego przetwórstwa rybnego w wysokości około 732 mln EURO), ma szansę na dalszy dynamiczny rozwój i umacnianie pozycji na rynkach międzynarodowych.

Bibliografia

- Brodowska-Szewczuk J. (2009). *Konkurencyjność przedsiębiorstw i źródła przewagi konkurencyjnej*. Siedlce: Akademia Podlaska w Siedlcach, Zeszyty Naukowe 80 Seria: Administracja i Zarządzanie
- Budzyńska A. (2016). *Konkurencyjność branży na arenie międzynarodowej na przykładzie sektora żywnościowego*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2016
- Bykowski P. (2017) *Polskie przetwórstwo rybne w latach 1990-2015*, Przemysł spożywczy, tom 71
- EUROFISH <https://eurofish.dk/>
- Hryszko K. (2025) *Determinanty kształtowania się rynku ryb w Polsce*. Referat. Warszawa.
- Hryszko K. (2023). *Przetwórstwo ryb w Polsce – struktura podmiotowa i finanse*. Gospodarka, tom 77
- Hryszko K. (2023). *Rynek ryb w Polsce. Bieżące wyniki i determinanty*. Referat wygłoszony na IX Kongres Rybny, Sopot.
- Kędzierska A. (2005). Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez fuzje i przejęcia [w:] *Konkurencyjność przedsiębiorstw w świetle Strategii Lizbońskiej*, red. J. Bieliński. Warszawa: CeDeWu.
- Misala J. (2007). *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna i międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej. Podstawy teoretyczne*. Radom: Politechnika Radomska.
- Niegolewski A. (1979) *Ekonomiczne podstawy rozwoju gospodarki rybnej*. Gdańsk: Wyd. Morskie.
- OECD, 1994, Industrial Structure Statistics
- Polska Klasyfikacja Działalności PKD 2025 https://stat.gov.pl/Klasyfikacje/doc/pkd_nowelizacja/pdf/KlasyfikacjaPKD2025.pdf
- Porter M.E. (2021). *Porter o konkurencji*. Warszawa: PWE.
- Stankiewicz M.J. (2000). *Istota i sposoby oceny konkurencyjności przedsiębiorstwa*, „Gospodarka Narodowa”, nr 7/8.
- Stecf (2023) Malvarosa, L., Tardy Martorell, M., Virtanen, J., Guillen, J.. *Economic Report on the EU fish processing industry*. Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – (STECF 23-14)
- Szczepaniak I., Ambroziak Ł., Kosior K. (2018). *Konkurencyjność sektora rolno-spożywczego w Polsce na tle uwarunkowań makroekonomicznych* Studia BAS Nr 3(55) 2018,
- Szulecka O. (red.). *Kodeks dobrych praktyk produkcyjnych w przetwórstwie ryb*. Gdynia: MIR-PIB.
- Wojewnik J. (1972). *Ekonomika przemysłu rybnego*. Łódź: PWN.

COMPETITIVENESS OF THE FISH PROCESSING INDUSTRY IN THE EUROPEAN UNION CONTEXT

Abstract

Purpose: The fish processing sector plays a crucial role in the economies of many European Union countries, including Poland, which is one of the largest exporters of processed fish products in the EU. In the face of dynamic market changes, technological advancements, and increasing international competition, analyzing the competitiveness of this sector becomes particularly significant. Contemporary challenges, such as evolving EU

regulations, the impact of global consumption trends, and the development of innovative processing technologies, make it necessary to systematically assess the position of the Polish fish processing industry in comparison to other EU member states.

The aim of this study is to analyze the competitiveness of the Polish fish processing sector in relation to other EU countries, identify key determining factors, and evaluate the industry's development prospects. The study encompasses economic, technological, and market aspects.

Methodology: This article adopts a quantitative approach based on statistical data analysis and a review of the relevant literature. The research was conducted using publicly available databases, including **EUROSTAT, EUMOFA, and STECF**. Additionally, a literature review was carried out, covering both academic papers and industry reports to identify key factors influencing the competitiveness of the fish processing sector.

The research methods included: **comparative analysis, trend analysis, indicator analysis**

Results: The applied approach enabled a comprehensive assessment of the competitiveness of the Polish fish processing sector, taking into account economic, technological, and market aspects. The use of data from various sources allowed for an objective evaluation of the sector's condition and facilitated the formulation of conclusions regarding its further development.

Keywords: fish processing, competitiveness, competitiveness determinants

JEL Classification: D24, L11, L66

Joanna Krupska
Wydział Ekonomiczny UG
Al. Armii Krajowej 119/121, Gdańsk
joanna.krupska@ug.edu.pl